

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน : กรณีศึกษา
บ้านใหม่ยองแยง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา



สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

ชนพร จัดโพธิ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

บ้านใหม่ของแขง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา โกรด, 53 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านใหม่ของแขง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการคือ 1) กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ การมีกองทุนความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน กระบวนการพึ่งพาตนเอง เศรษฐกิจของหมู่บ้านได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน และมีศักยภาพและความเข้มแข็ง 2) ปัจจัยด้านบวกและลบ มีผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ตามข้อ 1 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และ 4) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านและข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด

การประเมินใช้หลักการตามแบบ CIPP โมเดล ได้แก่ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 จากแบบรายงานบริบทรวม 12 แบบ จากกลุ่มตัวอย่างของประชากร ร้อยละ 50 ของจำนวนครัวเรือน การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีชาวบ้าน

ผลที่ได้จากการประเมินโครงการพบว่า 1) ระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแขง หมู่ที่ 9 บรรลุตามในระดับที่น่าพอใจ มีการพึ่งพาตนเอง ใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ยังต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจากภาครัฐอยู่ 2) ปัจจัยด้านบวกคือมีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐให้คำแนะนำในการจัดทำระเบียบกองทุน และประสบการณ์จากการที่หมู่บ้านมีกองทุนเดิม ส่วนปัจจัยด้านลบขาดคนเข้ามาช่วยบริหารจัดการกองทุนเนื่องจากไม่มีค่าตอบแทน เสียเวลาประกอบอาชีพของตน เอกสารกองทุนมีความยุ่งยากในการจัดทำ 3) เกิดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และได้ร่วมการจัดตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล 4) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามระดับคือในชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีผู้นำที่มีคุณธรรมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เป็นต้น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา...544.....

ลายมือชื่อนักศึกษา..... น.ศ. ชนพร จัดโพธิ์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลัดดา โกรดิ อาจารย์ที่ปรึกษา
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาษา ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- อาจารย์ สุริยา สมุทคุปดี ผู้สอนชุดวิชาการการวิจัยชุมชน
- รองศาสตราจารย์ ดร. คณิต ไช่มุกดี ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- รองศาสตราจารย์ ดร. ไท ทิพย์สุวรรณกุล ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- พัฒนาการตำบลพะเนา
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านที่ให้ข้อมูล, อำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านใหม่ของแวง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

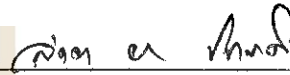
ธนพร จัดโพธิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน้าอนุมัติ

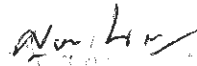
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา



(ผศ.ดร. ถัดดา โกรต)

กรรมการสอบ



(อาจารย์ศุภกฤษณ์ วัฒนากุล)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ



คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน 7 ค.ศ. 2545 ค.ศ.



สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	2
4. วิธีดำเนินการ	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	7
3. แบบติดตามสังเกตสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	8
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	9
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านบ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 ต.พะเนา อ.เมือง จ. นครราชสีมา	9
6. หลักการประเมินโครงการแบบชีพฟ์โมเดล	11

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
	7. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
	8. เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	15
	1. วิธีการประเมิน โครงการ	15
	2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
	3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	18
	4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	23
	5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	24
	6. การวิเคราะห์ข้อมูล	24
บทที่ 4	ผลการติดตามประเมินโครงการ	26
	1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	26
	2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	38
	3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	44
	4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	44
	5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	45
บทที่ 5	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	47
	1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	47
	2. วิธีดำเนินการ	48
	3. ผลการดำเนินการ	48
	4. อภิปรายผล	50
	5. ข้อเสนอแนะ	52
บรรณานุกรม		53
ภาคผนวก ก.	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
ภาคผนวก ข.	บร. 1 – 12	
ภาคผนวก ค.	แผนที่หมู่บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 ต. พะเนา อ. เมือง จ. นครราชสีมา	

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 4.1	แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541	30
ตารางที่ 4.2	แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย	30
ตารางที่ 4.3	แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำเกษตรกรรม	31
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนและจำแนกตามลักษณะของประชากร	34
ตารางที่ 4.5	แสดงเศรษฐกิจของบ้านใหม่ของแขง	35
ตารางที่ 4.6	แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ	37
ตารางที่ 4.7	แสดงการรวมกลุ่มต่างๆ ของบ้านใหม่ของแขง	38



บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น ซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และถือเป็นนโยบายเร่งด่วนโดยจัดตั้งในรูปแบบกองทุนเงินล้าน ต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มการแก้ไขปัญหา โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท และมีการทำประชาคมเพื่อให้ได้มาซึ่งระเบียบกองทุนตลอดจนมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนอีกด้วย

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนตลอดจนได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วหรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการ และการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งจะช่วยให้เห็นนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่ง และส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่สมควรให้สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนองกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยจัดทำหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การวิเคราะห์การวิจัยและประเมินผลโครงการจากการเรียนรู้ชุมชน และผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” (การจัดการและการประเมินโครงการ)

บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท มีกระบวนการในการจัดการบริหารเงินกองทุนของหมู่บ้านของตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด จึงสมควรมีการประเมินกอง

ทุนหมู่บ้านนี้ขึ้น เพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จตลอดจนถึงจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 ดังต่อไปนี้

2.1.1 บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

2.1.2 บ้านใหม่ของแขวง หมู่ 9 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีระบบ

2.1.3 บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจของบ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในหมู่บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9

2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล

2.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนในบ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด

3. กรอบความคิดทฤษฎี

แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพโมเดลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ”

กรอบความคิดทฤษฎีหรือต้นแบบทางความคิดในการประเมิน โครงการหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ชีพโมเดล” (CIPP Model) ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมิน โครงการ โดยที่อักษรมีความหมาย ดังนี้

C มาจาก Context คือ บริบทของหน่วยระบบ

I	มาจาก Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	มาจาก Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	มาจาก Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

4. วิธีการดำเนินงาน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้วิธีดำเนินการศึกษาข้อมูลและเลือกทฤษฎีแบบชีพิ์โมเดล

การดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
3. ใช้ทฤษฎีชีพิ์โมเดลของสตัฟเฟิลบีม ในการวิเคราะห์การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกำหนดตัวชี้วัดตลอดจนตัวแปรที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร.ต่าง ๆ ซึ่งรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์ สังเกต สอบถาม และเอกสาร ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) แบบสรุปข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) แผนพัฒนาตำบล 1 ปี แผนพัฒนาตำบล 5 ปี เอกสารกองทุนหมู่บ้าน)
5. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4
6. ลงมือเขียนบทที่ 1, 2, 3, 4, 5 บรรณานุกรม และภาคผนวกจนสมบูรณ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

จากการประเมินผลกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา นั้นมีผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบว่า การดำเนินการและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านของบ้านใหม่ของแขวง บรรลุเป้าหมาย 5 ประการมากน้อยเพียงใด เป้าหมายดังกล่าวได้แก่ 1. บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก
2. บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีระบบ 3. บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง 4. เศรษฐกิจของบ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน 5. ประชาชนในบ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. ทำให้มีความรู้และความเข้าใจปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน โครงการกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแขวง ว่ามีอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำไปใช้ในการปรับปรุงต่อไป
3. ได้ทราบถึงกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรและการเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล
4. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนและได้ทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชากรในพื้นที่เป้าหมาย



บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านใหม่ของแวง ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมิน

1.นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและรัฐวิสาหกิจขนาดเล็ก

สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเป็น กองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้น เศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศใน อนาคต

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน สังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุน สวัสดิการ ฯลฯ

2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจาก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงาน ราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544

3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการจำนวนไม่เกิน 10 คน เลขานุการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

2) คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 3 คน

3) คณะกรรมการแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ อย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน

4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

5) นอกจากการพ้นวาระแล้วกรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก ล้มละลาย คณะรัฐมนตรีมีมติให้ออก เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ถูกศาลพิพากษาจำคุก

6) ในการประชุมแต่ละครั้งจะเป็นองค์ประชุมได้ต้องมีกรรมการกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด

7) กรรมการมีหน้าที่ตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน

8) คณะกรรมการจะได้เบี้ยประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด

หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี

2) สำนักงานมีอำนาจหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ ปฏิบัติงานธุรการ รวบรวมข้อมูล ประชาสัมพันธ์ จัดประชุมชี้แจง ให้การสนับสนุนปรึกษาหารือรายงานผลประจำปี ดำเนินการและประสานงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 กล่าวว่

ในวาระเริ่มแรกในส่วนของบริษัทใหม่ของแขง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 17 โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม

การประชุมตามวรรคหนึ่ง ผู้มาประชุมจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน ทั้งนี้ หัวหน้าครัวเรือนอาจมอบหมายให้ผู้แทนครัวเรือนเข้าประชุมแทนได้

เมื่อที่ประชุมกำหนดวิธีการเลือกแล้วเสร็จ ให้ผู้ใหญ่บ้านและประชาคมหมู่บ้านตลอดจนคณะกรรมการ สนับสนุนระดับอำเภอสนับสนุนให้การเลือกคณะกรรมการกองทุนเป็นไปตามมติของเวทีชาวบ้าน

ในส่วนของชุมชนเมืองให้ประธานคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านตามวรรคแรก

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ดังนี้

- (1) เป็นผู้มิชื้ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุน
- (2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์
- (3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

(6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดระอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน และความผิดฐานบุกรุก

(7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

(8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

(9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20(3) และ (4)

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- (1) ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- (2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- (3) การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- (4) ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- (5) แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับสนับสนุน

เป็นวงเงิน 1 ล้านบาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

1. ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้าน บ้านเลขที่ 107 หมู่ที่ 9 บ้านใหม่ของแวง ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โทร. 0-4422-0221

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- 2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2.2 ให้บริการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกนำไปลงทุนประกอบอาชีพ
- 2.3 เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ดังนี้คือ
 - (1) มีความเอื้อเฟื้อ
 - (2) มีความสามัคคีในหมู่สมาชิก
 - (3) มีความซื่อสัตย์สุจริต
 - (4) มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
 - (5) มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและพัฒนาอาชีพ
 - (6) มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน
 - (7) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน
3. แหล่งที่มาของกองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้
 - (1) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้
 - (2) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
 - (3) เงินค่าหุ้น
 - (4) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากภาระผูกพัน
4. คุณสมบัติของสมาชิก
 - (1) เป็นผู้มิถูกมีสถานะอยู่ในหมู่บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน
 - (2) อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
 - (3) เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุน
 - (4) ไม่เป็นผู้มีสติปัญญาอ่อน หรือคนไร้ความสามารถ
 - (5) ไม่เป็นบุคคลที่มีหนี้สินต้นพันตัว หรือเป็นบุคคลล้มละลาย
 - (6) ต้องเป็นบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และไม่ติดการพนัน
 - (7) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนเห็นชอบด้วยเสียงข้างมากให้เป็นสมาชิก
5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแขวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
6. การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิก
 - (1) เสียชีวิต
 - (2) ลาออก

- (3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- (4) จงใจฝ่าฝืนกฎระเบียบของกองทุน
- (5) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ตามที่ได้ระบุไว้
- (6) ที่ประชุมใหญ่ผู้มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วมประชุม

6. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

1. รูปแบบการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544 : 221 – 234) ดังนี้

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วทั้งที่ และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชีพพี จึงเป็นที่นิยมใช้ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดีข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่ายสะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมกว้างขวาง

แบบจำลองชีพพีจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- (1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
- (2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
- (3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
- (4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูแลผลสำเร็จของโครงการ

2. รูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล (เยาวดี ราชัยกุลวิบูลย์, 2542 – 60)

สตีฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ”

และสตีฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์ (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

(2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการ โครงการ

(3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

(4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการ ขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้าง การพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นโครงสร้างที่มุ่งสนับสนุนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการอนุมัติการจัดสรรเงินกองทุนจากรัฐบาลเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรเงินให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตที่ว่างงานให้เข้าศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้านและเน้นการให้ปฏิบัติจริงในพื้นที่เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้ที่จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตเพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการและเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545 ได้กล่าวเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านว่า ตามนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545 คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดนครราชสีมาได้ออกตรวจติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านดอนใหญ่ หมู่ที่ 3 และบ้านใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลกระโทก อำเภอโชคชัย จากการติดตามผลการดำเนินงานของกองทุนทั้ง 2 หมู่บ้าน ปัญหาและความต้องการของกองทุนฯทั้งสองหมู่บ้านนี้ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงาน ก็คือ คณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการและบริหาร จึงต้องการให้วิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาฝึกอบรมแก่ประชาชน ในส่วนของสมาชิกบางรายไม่นำเงินที่ขอกู้ไว้ไปประกอบอาชีพตามที่ยื่นขอเกี่ยวกับปัญหาอื่น ๆ นั้นยังไม่สามารถที่จะรู้ได้บางส่วน เนื่องจากกองทุนฯมีการจัดตั้งและดำเนินการมายังไม่นาน ทำให้ยังไม่สามารถที่จะรู้มากกว่านี้ได้

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันอังคารที่ 26 กุมภาพันธ์ 2545 หน้า 23 ได้กล่าวเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถทำให้ผู้จบปริญญามีงานทำ และได้ใช้ความรู้ที่มีเข้าไปศึกษาหาประสบการณ์ตรงจากหมู่บ้านและชุมชนนั้น ๆ ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อตัวบัณฑิตเองในอนาคตด้วย ผลการกระจายเงินสู่ประชาชนระดับ “รากหญ้า” ไปสู่ทั่วประเทศให้เข้มไปทำมาหา

กินแล้วค่อย ๆ ผ่อนคืนทีหลัง จะว่าไปแล้วก็นับว่า “โดนใจ” ชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย หรือหมดที่พึ่ง มองภาพรวมจึงเท่ากับเป็นการสนับสนุนและให้โอกาสคนไทย ทั้งที่อยู่ใกล้และไกลเป็นที่พึ่งของประเทศไทย



บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการประเมินโครงการโดย ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven, Stake และ Stufflebeam

1. รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกัน ซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สเตคได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินชีพฟ์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านใหม่ของแวง ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะเป็นประชากรในบ้านใหม่ของแขวง มีจำนวน 460 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกหรือตัวแทนของประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาของบ้านใหม่ของแขวง ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีของ Krejcie และ Morgan ซึ่งจะมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 14 คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 136 คน
2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน 56 คน
2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน 80 คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 324 คน
4. ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน 5 คน

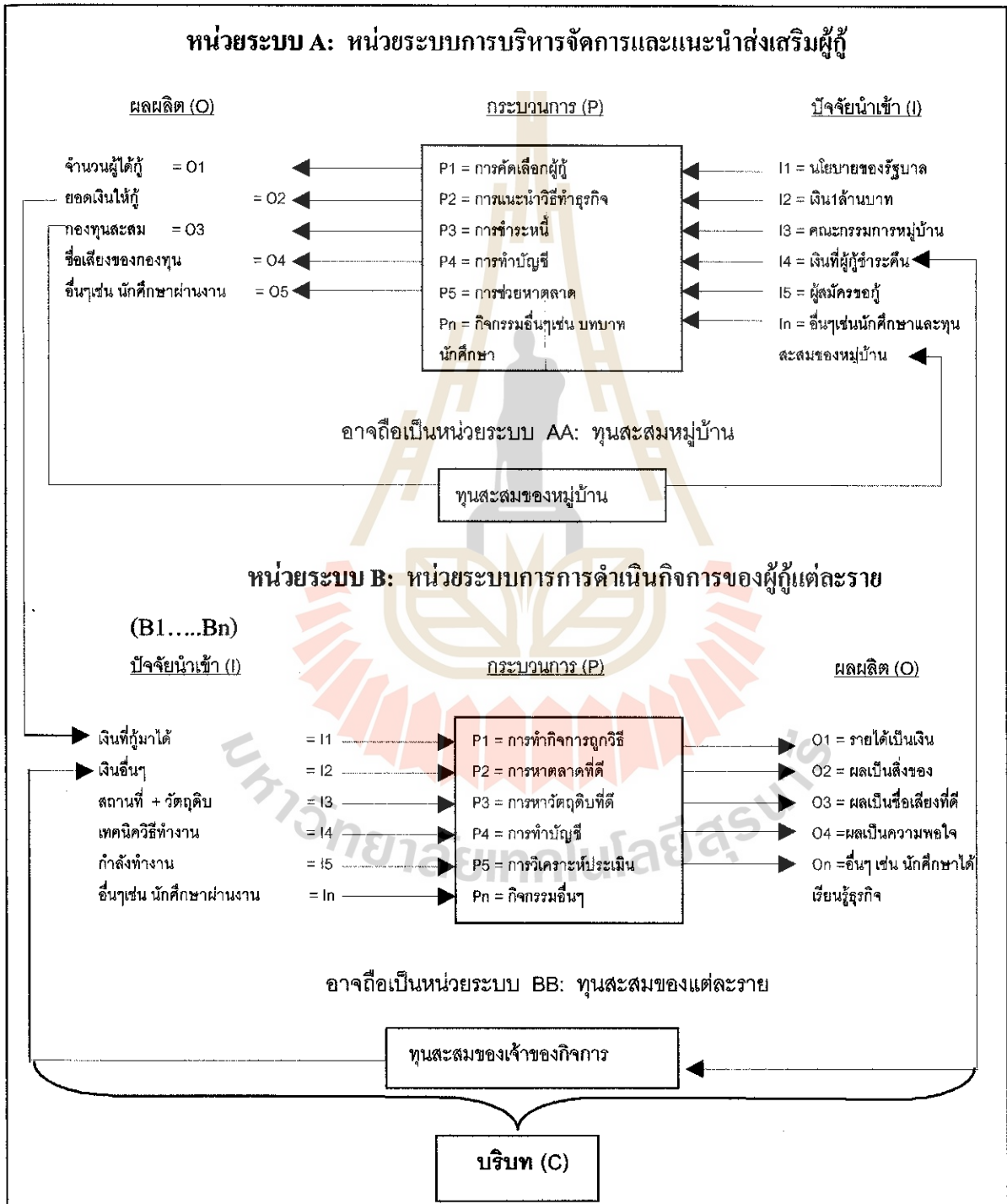
การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan

R.V.Krejcie and D.W.Morgan ได้จัดทำตารางระบุจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะสุ่ม เมื่อทราบจำนวนประชากรตั้งแต่ 10 คน ไปจนถึง 1 แสนคน ดังนี้

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
10	10	220	140	1,200	291
15	14	230	144	1,300	297
20	19	240	148	1,400	302
25	24	250	152	1,500	306
30	28	260	155	1,600	310
35	32	270	159	1,700	313
40	36	280	162	1,800	317
45	40	290	165	1,900	320
50	44	300	169	2,000	322
55	48	320	175	2,200	327
60	52	340	181	2,400	331
65	56	360	186	2,600	335
70	59	380	191	2,800	338
75	63	400	196	3,000	341
80	66	420	201	3,500	346
85	70	440	205	4,000	351
90	73	460	214	4,500	354
95	76	480	217	5,000	357
100	80	500	226	6,000	361
110	86	550	234	7,000	364
120	92	600	242	8,000	367
130	97	650	248	9,000	368
140	103	700	254	10,000	370
150	108	750	260	15,000	375
160	113	800	265	20,000	377
170	118	850	269	30,000	379
180	123	900	274	40,000	380
190	127	950	274	50,000	381
200	132	1,000	278	75,000	382
210	136	1,100	285	100,000	384

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการนั้น จะใช้ CIPP Model มาเป็นหลักของการประกอบเพื่อหาตัวแปรและตัวชี้วัด ซึ่งจะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปของ “ชีพชีโมเดล” มีองค์ประกอบดังแผนภูมิที่ 3.1 นี้



แผนภูมิที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบฟ่วง คือ หน่วยระบบ AA

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบฟ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างต้นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม

(SMEs)

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.8 อื่น ๆ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

1.2 สภาพปัจจุบัน

1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

1.4 ด้านวัฒนธรรม

1.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น

1.5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้น สิ่งนั้นจึงต้องขายทรัพย์สินเดิมหรือกู้หรือยืมสิน การตลาดสำหรับผลิตผล และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

1.5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

1.5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

1.5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแล ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวดคือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
 - 2.4 เงินที่ผู้ดูแลชำระคืน
 - 2.5 ผู้สมัครขอกู้
 - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษา บัณฑิต และทุนสะสมของหมู่บ้าน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้
 - 3.1 การคัดเลือกผู้ดูแล
 - 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - 3.3 การรับชำระหนี้
 - 3.4 การทำบัญชี

- 3.5 การช่วยหาตลาด
- 3.6 อื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา
- 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.1.1 จำนวนผู้กู้
 - 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
 - 4.1.3 อื่น ๆ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้
 - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
 - 4.2.5 อื่น ๆ
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
 - 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
 - 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
 - 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
 - 4.3.5 อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

- 1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้น
 - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว
 - 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.3.1.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

- 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
 - 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
 - 1.3.4 หนี้ยทุนนอกระบบของผู้กู้
 - 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
 - 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
 - 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่น ๆ
 - 2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน
 - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน
 3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
 - 3.6 อื่น ๆ
 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.1.3 อื่น ๆ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - 4.2.2 ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 4.2.3 อื่น ๆ

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- 4.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
- 4.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน
- 4.3.4 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตและบันทึก

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (พร.)

1. แบบรายงาน พร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
2. แบบรายงาน พร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน พร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน พร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน พร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

6. แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)

7. แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

8. แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)

9. แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)

10. แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายการณี)

12. แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)

3. การสำรวจอย่างมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน

4. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการของสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยาย ความเกี่ยวกับความคิดเห็น ทัศนคติ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลโครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยที่

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและ

ข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับระเบียบกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์



บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนบ้านใหม่ของแอง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินตามแบบของทฤษฎี CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ระดับคือ

1. บริบทระดับประเทศ ประเมินได้ดังนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมดจำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป มีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีภาระหนี้สินที่ตกทอดลงมาตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจน ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จนถึงปัจจุบันได้มีโครงการที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แก่โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน(กข.คจ.) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนและการใช้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนโครงการของภาคเอกชน / ชุมชน ได้แก่ โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วน เพื่อผู้ยากลำบาก

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ภาวะความยากจนของคนไทย พบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับ ร้อยละ 32.6 ปี 2535 ลดลงเหลือ

ร้อยละ 23.2 ปี 2539 เหลือร้อยละ 11.4 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 วิกฤตความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแต่ ปี 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ปี 2544 ลดลงอีกร้อยละ 13.0 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 เหลือ 8.2 ล้านคน ในปี 2544 ลดลง 1.7 ล้านคน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา และภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้นและสัดส่วนคนจนเริ่มลดลง ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีโครงการต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่าสถานะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงและน่าบรรลุดตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SME) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

แผนการพัฒนาวិสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคอุตสาหกรรม)

1. บทบาทและความสำคัญของ SMEs

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 8.5 แสนกิจการในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และประมาณร้อยละ 40 เป็นวิสาหกิจขนาดเล็กมาก ซึ่งอยู่นอกระบบ ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ในภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้น หลังวิกฤตการณ์ในปี พ.ศ. 2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยพึ่งพาตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทย ใช้วัตถุดิบแปรรูปขึ้นต้น และชิ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออกจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทย และการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม

นอกจากนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ เป็นทั้งผู้ซื้อผลผลิต และผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

2. ทิศทางและแนวคิดในการพัฒนา SMEs

การพัฒนาและส่งเสริม SMEs ต้องสามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง อันได้แก่ การขาดเทคโนโลยี ขาดความสามารถในการจัดการสมัยใหม่ สินค้าด้อยคุณภาพ ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และตรงความต้องการ การกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ปัจจัยแวดล้อม การประกอบธุรกิจของ SMEs ได้เปลี่ยนไป และยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการค้า และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งทำให้ต้นทุนการสื่อสารและการกระจายสินค้าลดลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ ไปสู่การแข่งขันเชิงคุณภาพ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ ๆ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ไม่ว่า SMEs จะมุ่งตลาดภายในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานสากลและ ยกกระดับผลิตภัณฑ์ให้ทัดเทียมคู่แข่งกัน รวมทั้งต้องมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น

จากข้อพิจารณาข้างต้น จึงได้กำหนดการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม ดังนี้

1. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล
2. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งด้านการผลิตและการตลาด
3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. กลไกการบริหารแผนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กระบวนการบริหารและจัดการเพื่อนำแผนแม่บท ไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้บริหาร และประสานแผนสำหรับในส่วนของแผนแม่บทการพัฒนา

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้าและภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังจ้างศึกษาและวิเคราะห์พื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ และสามารถนำเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า และภาคบริการได้ภายใน กลางปี 2544

เป็นที่คาดหมายว่า เมื่อได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้ง 3 ภาค คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ จะสามารถช่วยให้ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปในทางเดียวกัน มีการผนึกกำลังที่เข้มแข็งมากขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถผลิตพืชเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต (“บทความทางธุรกิจ” บริษัทศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์ จำกัด, 2545)

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของไทยในปี 2544 สามารถสรุปได้คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐและการฟื้นตัวของญี่ปุ่น เศรษฐกิจสหรัฐมีการขยายตัวประมาณ 3.0 – 3.5 % ลดลงจากการประมาณการ 5.0 % ในปี 2543 ในขณะที่ญี่ปุ่นก็เผชิญกับปัญหาธนาคารกลางของญี่ปุ่นเอง ซึ่งทำให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลงในขณะนี้ และนโยบายการลดอัตราภาษีของสหรัฐ จึงมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจของอเมริกา ดังนั้นทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลการชะลอตัวตามอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การส่งออกของไทยจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างมาก

ความอ่อนแอของสถาบันการเงินภายในประเทศ แม้ว่า ณ วันสิ้นปี 2543 ระบบธนาคารไทยคงจะมีสัดส่วนเงินกองทุนเกิน 11 % รวมทั้งสามารถทำสำรองได้ไม่ต่ำกว่า 100% แต่ถ้าหากหนี้ดกชั้นมีมากขึ้น หรือมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันลดลงหรือระบบธนาคารไทยต้องรับรู้การสูญเสียในอัตราที่ใกล้เคียงกับธนาคารดีบีเอส ในขณะเดียวกันแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปีหน้า จะทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non Performing Loan : NPL) ที่กีดกันการดำเนินการของธนาคารไทยยังอยู่ในระบบ ดังนั้นการเพิ่มทุนจึงยังคงเป็นความจำเป็นของธนาคารไทย

การขาดดุลการค้าชำระเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศ น่าจะทำให้เงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน และมีความผันผวน โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบขึ้นอยู่กับแนวโน้มในการจัดตั้งรัฐบาล โดยเฉพาะในกระทรวงเศรษฐกิจชุดใหม่ ทั้งนี้คาดว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทมีค่าเท่ากับ 43.50 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 เมื่อเทียบกับปี 2543 ในขณะที่อาจจะมีความผันผวนมากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่จะมากระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ความเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงของการผันผวนดังกล่าว ค่าเงินบาทอาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 – 45 บาทได้ อย่างไรก็ตาม คาดว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ค่า

เงินบาทที่มีความผันผวนมาก จนทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย (<http://moc.go.th/thai/abc/economiclbot.htm>)

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง				
ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโลต (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออก	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั่วประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : 1. รุนแรงปานกลาง พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า

2. รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างเคร่งครัด

3. รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่พิจารณาออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค แต่ถ้าหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าการใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ขณะนี้ หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 - 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 - 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัดในการขยายหุ้นธนาคารอีก 1.5 แสนล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละประมาณ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้เงินแก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสนล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีเพดานสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่ายกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงปีงบประมาณปี 2544 - 2549 ประมาณ 5% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสนล้านบาท ซึ่งไม่ใช่วางเงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่ารัฐบาล

ชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาดและนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้ง บริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้อย่างจำกัด แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสนล้านบาท ในขณะนี้ก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นไปอีก

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของคนในหมู่บ้าน
2. การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่ มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้ง ก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้แตกความสามัคคีกันภายในชุมชนได้
3. กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ถ้าทำการจัดตั้งแล้วแต่ชาวบ้านไม่นำเงินไปฝาก ก็จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เกิดการล่มสลายได้
4. ความแตกต่างทางฐานะของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน
5. ชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ส่วนมากจะจบแค่ ป.4 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก
6. ความสามัคคีปรองดอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มีสิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
7. การมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ถ้าชุมชนไหนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล ก็จะทำให้ชุมชนนั้น ไม่มีความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น
8. หมู่บ้านบางแห่งของประเทศยัง ไม่มีความเจริญเข้าไปภายในหมู่บ้าน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากการที่คนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน และบางหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐบาลเท่าที่ควร ทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้อท้องถิ่นของตนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คอยจะฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตัวเอง

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ กระแสนิยมของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาในประเทศไทย นั้นมีมากทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่วัยรุ่นมีค่านิยมตามแบบชาวต่างชาติ เช่นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งวัยรุ่นผู้หญิงก็จะแต่งกายแบบสายเดี่ยว ใส่กระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น รองเท้าส้นสูง และตอนนี้ที่จะเห็นบ่อย ๆ คือการยอมสละเงินเป็นสิบล้าน ๆ และการตัดผมตามแบบนักฟุตบอล ดารา และนักร้องชื่อดัง และอีกอย่างที่เราเห็นกันมากในทางโทรทัศน์คือ มีนักร้องชาวต่างชาติเข้ามาแสดงคอนเสิร์ตในประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่สิ้นเปลืองเงินทองของวัยรุ่นและของประชาชน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มล้มค่านิยมของไทยแบบเก่า ๆ ไปแล้ว และทางด้านสินค้าจากต่างชาติที่เข้ามาในไทยมีมากมาย เช่น เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีน้ำตาล สินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ที่ตั้งเข้ามาในประเทศไทย และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสต์ฟู้ด เช่น ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ ไอศกรีมสเวนเช่น เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์พวกนี้ ปีหนึ่ง ๆ ประชาชนภายในประเทศไทยรับประทานกันมาก และมีราคาแพง ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศจำนวนหลายหมื่นบาท และไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี ดังนั้นชาวไทยควรจะไม่นำค่านิยมจากต่างชาติเข้ามาอีก ควรจะแต่งกายแบบไทย สินค้าควรซื้อสินค้าไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ต่าง ๆ อาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย และเมื่อคนไทยหันมานิยมของไทย ก็จะทำให้ประเทศไทยมีความเจริญและจะทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2538 : 9)

2. บริบทระดับท้องถิ่น

การประเมินบริบทของหมู่บ้านใหม่ของแฉงจะประเมินได้ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านใหม่ของแฉง

ที่มาของชื่อบ้านใหม่ของแฉงคือ เมื่อในอดีตบ้านใหม่ของแฉงเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในถิ่นกันดารเส้นทางคมนาคมเป็นดินทรายแดงทำให้ชาวบ้านของอำเภอ (ท้าวสุรนารี) ที่กลับจากลาวภายหลังการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ เหน็ดเหนื่อยล้าต้องเดินแบบย่องแย่งหรือเดินกระช่องกระแย่งเป็นคำพูดว่าต้องเดินย่องแย่ง แล้วแผลงมาเป็นของแฉงในปัจจุบันเช่นเดียวกับหมู่บ้านกันผม หมายถึงตัดผมบ้านมะเรียงใหญ่ บ้านมะเรียงน้อย มาจากคำว่า ม้าเรียงใหญ่ ม้าเรียงน้อย

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านใหม่ของแฉง เป็นชุมชนที่มาอยู่กับชาวบ้านที่มาสร้างปราสาทหินพนมวัน เพราะกลางหมู่บ้านเป็นถนนสายอรัญที่มาจากพิมาย – พนมวัน – พนมรุ้ง – เขมร (เส้นทางนี้ปรากฏเป็นร่องลึกประมาณ 50 ถึง 1 เมตร) เมื่อแรกหมู่บ้านนี้คาดว่าจะอยู่บริเวณที่เป็นทุ่งนาปัจจุบันทางด้านเหนือ เพราะมีร่องรอยดินเผาของถ้วยชามปรากฏตามโนนต่าง ๆ

มากมายภายหลังเกิดโรคระบาด จึงให้อพยพมาอยู่ในที่ปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ราบสูง เพราะมีชาวบ้าน
 ขุดพบกระดูกคนโบราณลึกลงไปประมาณ 6 – 10 เมตร (ขุดบ่อบาดาล)

2.2 สภาพปัจจุบัน

1. ลักษณะประชากร

บ้านใหม่ของแวงมี 145 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 460 คน และกลุ่มอายุ
 ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 15 – 50 ปี ดังจะแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)
1. เพศ	
- ชาย	223
- หญิง	237
2. อายุ	
1 วัน – 3 ปีเต็ม	12
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	21
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	33
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	29
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	45
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	241
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	30
60 ปี 1 วันขึ้นไป	50
3. การศึกษา	
3.1 สมาชิกไปศึกษานอกหมู่บ้าน	77
- ระดับประถมศึกษา	33
- ระดับมัธยมศึกษา	30
- สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	5
3.2 สมาชิกที่อ่านหนังสือไม่ออก	5

2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.5 แสดงเศรษฐกิจของบ้านใหม่ของแขวง

ด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ผลผลิตที่ได้ทั้งหมดหมู่บ้าน(บาท/ปี)
1. พื้นที่ทำการเกษตร	1,164 ไร่	-
- ที่นา	746 ไร่	-
- ที่สวน	51 ไร่	840,000
2. ผลผลิตที่ได้		
- ทำนา	470 เกวียน	-
- ทำสวน	51 ไร่	-
- เลี้ยงสัตว์	15 ครอบครัว	-
3. รายได้ของประชาชน/ปี		
- 1,000 – 5,000 บาท	3 ครอบครัว	-
- 5,001 – 10,000 บาท	10 ครอบครัว	-
- 10,001 – 20,000 บาท	50 ครอบครัว	-
- 20,001 – 30,000 บาท	57 ครอบครัว	-
- 30,001 – 50,000 บาท	25 ครอบครัว	-
- 50,001 – 100,000 บาท	-	-
4. ชาวบ้านที่ไปทำงานต่างถิ่นแล้วส่งเงินเข้าหมู่บ้าน	35 ครอบครัว	1,025,000

2.4 ด้านวัฒนธรรม

1. วัด บ้านใหม่ของแขวงไม่มีวัดที่อยู่ในหมู่บ้าน แต่จะมีวัดที่อยู่บริเวณใกล้หมู่บ้าน อยู่ 2 แห่ง คือ วัดธรรมาภิตาราม (วัดน้ำไหล) และวัดของแขวง เพื่อให้ชาวบ้านได้ไปทำบุญตามประเพณีต่าง ๆ

2. ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาโคราซและภาษาท้องถิ่น
3. งานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาดังนี้

เดือนมกราคม	ประเพณี	วันขึ้นปีใหม่
เดือนกุมภาพันธ์	ประเพณี	เทศน์มหาชาติ
เดือนเมษายน	ประเพณี	สงกรานต์
เดือนกรกฎาคม	ประเพณี	เข้าพรรษา
เดือนสิงหาคม	ประเพณี	ทำบุญวันแม่แห่งชาติ
เดือนกันยายน	ประเพณี	ทำบุญข้าวสารท
เดือนตุลาคม	ประเพณี	ออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณี	ลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ประเพณี	ทำบุญวันพ่อแห่งชาติ

2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ มีดังนี้

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ดังจะแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

เศรษฐกิจและอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ดอกเบี้ย (ร้อยละ) บาทต่อปี	รวมเงิน (ทั้งปี)
1. พื้นที่ทำกินที่เป็นของตนเอง			
- 1-5 ไร่	10	-	-
- 6-10 ไร่	45	-	-
- 11-12 ไร่	85	-	-
- 12-50 ไร่	5	-	-
- 50 ไร่ขึ้นไป	-	-	-
2. การประกอบอาชีพ			
- ทำนา	100	-	-
- ทำสวน	9	-	-
- ค้าขาย	12	-	-
- รับจ้าง	12	-	-
- ข้าราชการ	12	-	-
3. การเป็นหนี้สินของรัฐและนายทุน			
นอกระบบ			
- สถาบันของรัฐ	20	-	1,500,000
- นายทุนนอกระบบ	15	-	300,000

2. การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านใหม่ของแขวง จะแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านใหม่ของแขวง

กลุ่ม	ตั้งขึ้น พ.ศ.
1. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	2543
2. กลุ่มร้านค้าชุมชน	2542

3. การสาธารณูปโภค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

1. รถยนต์	29	คัน
2. มอเตอร์ไซค์	78	เครื่อง
3. รถไถนาเดินตาม	15	คัน
4. ตู้เย็น	120	เครื่อง
5. พัดลม	200	เครื่อง
6. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	180	เครื่อง
7. ทีวีสี	250	เครื่อง
8. ทีวีขาวดำ	5	เครื่อง
9. โทรศัพท์	12	เครื่อง
10. หอกระจายข่าว	1	แห่ง
11. มีไฟฟ้าใช้	115	ครัวเรือน
12. ภาชนะเก็บน้ำฝน	115	ครัวเรือน
13. ส้วมที่ถูกหลักสุขาภิบาล	115	ครัวเรือน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

1. ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

1.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น

นโยบายของรัฐบาลโดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกู้ยืมนำไปลงทุนตามประเภทของการประกอบอาชีพ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีคณะกรรมการในหมู่บ้านบริหารกันเองและกองทุนนี้เป็นกองทุนที่ดี เพราะได้เป็นเงินทุนให้ประชาชนได้กู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ และเงินทุนนอกระบบ ต่อไปในอนาคต อาจจะเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2544 และได้แบ่งประเภทการกู้ยืม คือ กู้ยืมเพื่อไปพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การผลิตทางการเกษตร ค้าขาย การบริการ และได้ปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปจำนวน 56 ราย เป็นเงิน 1,000,000 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ในบ้านใหม่ของแวง มีคณะกรรมการ 14 คน ชาย 7 คน หญิง 7 คน ซึ่งจะมีประธานฯ รองประธานฯ เลขานุการ เหรัญญิก กรรมการฝ่ายสินเชื่อ กรรมการฝ่ายตรวจสอบ และกรรมการฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน มีหน้าที่ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนต่อไป

4) เงินที่ผู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินยังไม่มีการชำระคืน เพราะยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาการคืนเงินกู้

5) ผู้สมัครขอกู้ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการเมื่อคณะกรรมการอนุมัติ ต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักประกันเงินกู้ ผู้กู้แต่ละรายกู้ได้ 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ถ้ารายใดกู้เกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด และต้องใช้หลักทรัพย์และบุคคลค้ำประกัน และต้องชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 6 เดือน หรือ 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน โดยคณะกรรมการทุกคนได้มีการประชุมและพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ร่วมกัน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ ผู้กู้ต้องเขียนโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด และคุ้มค่าต่อการลงทุน พิจารณาถึงอุปนิสัยและความสามารถของผู้กู้ที่จะชำระเงินคืน การมีบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกัน เมื่อพิจารณาแล้วก็จะบอกให้ผู้กู้อบรมในภายหลัง

2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำอาชีพทำนา ทำสวน ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ผู้ที่กู้เงินกองทุนก็จะนำไปลงทุนทำการค้าขาย ทำนา ทำสวน บางรายนำไปลงทุนเลี้ยงสัตว์ ซึ่งศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาก่อน และโดยส่วนมากจะเป็นผู้มีประสบการณ์ในอาชีพนั้น

3) การรับชำระหนี้ ในการชำระคืนเงิน จะกำหนดชำระคืนภายใน 1 ปี ทั้งต้นและดอกเบี้ย ส่วนดอกเบี้ยจะเก็บล่วงหน้าก่อนครึ่งหนึ่งในวันที่ได้รับเงินกู้ และส่วนที่เหลือจะ

เก็บในวันครบกำหนดชำระ สมาชิกผู้กู้ต้องชำระคืนเงินในเดือน ธันวาคม 2545 ซึ่งเป็นระยะเวลาการกู้ยืมเงินครบ 1 ปีพอดี

4) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน สมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม กรรมการที่รับผิดชอบทำบัญชีคือ เหมัญญิก มีความเข้าใจและทำบัญชีได้อยู่ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนบัญชี 6 เล่ม ยังไม่ค่อยเข้าใจมาจากนักเพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน

5) การช่วยหาตลาด การหาตลาดของผู้ที่ทำนา จะนำข้าวไปขายที่โรงสีในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ หรือที่โคราช

6) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษาเข้าไปประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของบ้านใหม่ของแวง ส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

1.1 จำนวนผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 56 คน

1.2 ยอดเงินให้กู้ เงินกองทุนที่ให้กู้ไปแล้วทั้งหมดจำนวน 1,000,000 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้ ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ไม่ทั่วถึงทุกคน เพราะบ้านใหม่ของแวงมีจำนวนผู้ยื่นคำร้องขอกู้หลายราย จึงไม่สามารถจะให้กู้ทั่วถึงทุกคนได้ แต่คณะกรรมการจะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการที่ยื่นกู้ของแต่ละบุคคล

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน ปัจจุบันเงินสะสมของหมู่บ้านมีจำนวน 112,900 บาท

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ ผู้ที่กู้เงินไปทำการค้าขาย นำเงินไปขยายร้านค้า นำไปซื้อของเพิ่มเติม ผู้ที่กู้เงินไปปลูกผักก็จะนำเงินไปซื้อเมล็ดพันธุ์และอุปกรณ์เพิ่มเติม

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง บ้านใหม่ของแวงเป็นหมู่บ้านเล็กมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และยังมีกองทุน

หมู่บ้านเข้ามาช่วยเหลือ ชาวบ้านจึงร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น เพื่อให้หมู่บ้านมีศักยภาพ ความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน เพราะทางหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะมีการนัดการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปรึกษาหารือ และการแก้ไขปัญหาต่าง

3.3 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ได้จัดสรรให้ชาวบ้านได้กู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คณะกรรมการในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง โดยทำให้มีจำนวนเงินเพิ่มขึ้นกว่าเงินที่รัฐจัดสรรให้ และบริหารให้เกิดประโยชน์และยุติธรรมมากที่สุด เมื่อมีการจัดการบริหารที่ดี เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้นำแต่ละราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว ผู้กู้มีการศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 ป.6 ม.3 และม.6 มีความสามารถและชำนาญในเรื่อง การทำนา ทำสวน การเลี้ยงสัตว์ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรและค้าขาย มานานแล้ว
- 2) ทรัพย์สินของผู้กู้และครอบครัว ทรัพย์สินของผู้กู้ที่มีอยู่จะเป็นพื้นที่ทำกินได้แก่ พื้นที่นา พื้นที่สวน ซึ่งมีตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ผู้กู้บางราย ก็จะมีรถยนต์มอเตอร์ไซด์ และรถไถนาเดินตาม
- 3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้ หนี้สินของผู้กู้ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,500,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 9 บาท/ปี
- 4) หนี้สินนอกระบบ ผู้กู้ที่เป็นหนี้สินนอกระบบมี 15 ราย จำนวน 300,000 บาท โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4,10 บาท/เดือน
- 5) อาชีพหลักของผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนทั้งหมดประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ค้าขาย รับจ้างและรับราชการ
- 6) รายได้ครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย

7) ประสพการณ์ในการดำเนินกิจการ ผู้มีส่วนใหญ่นำไปลงทุนทำนา ทำสวน ผัก เลี้ยงสัตว์ และค้าขายเป็นอาชีพที่ทำกันทั้งหมู่บ้านและทำมาเป็นเวลานานแล้ว จึงมีประสบการณ์และความชำนาญมาก

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) เงินที่กู้มาได้ นำไปลงทุนในการทำนา ทำสวนผัก ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์
 2) เงินอื่น ๆ เงินที่ผู้กู้ได้กู้ยืมจากกองทุนไปลงทุนไม่พอ ก็ต้องหาเงินจากส่วนอื่นมาช่วยเหลือ ได้แก่ เงินส่วนตัว หรือเงินกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบหรือเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)

3) สถานที่และวัตถุดิบ แปลงที่ขอร้องปลูกผัก ก็จะทำอยู่ในพื้นที่นา พื้นที่สวนของตนเอง บางรายที่ปลูกผักมากก็ต้องเช่าพื้นที่ปลูกผักเพิ่ม โดยจะเช่าของคนในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียงและเมล็ดพันธุ์ผักผู้กู้จะซื้อจากตลาด บางรายจะใช้พันธุ์ผักของตนที่เหลือไว้เป็นพันธุ์ต่อ เพื่อนำไปปลูกครั้งต่อไป การค้าขายในตลาดสดก็จะไปขายที่ตลาดทุกวัน ขายของชำ การเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงสุกรและสุกรมั่มพันธ์ เลี้ยงไก่พื้นเมือง เลี้ยงเป็ดก็จะทำในพื้นที่บ้านของตน และหาพืชผักในสวนให้กับสัตว์เลี้ยงเพื่อลดค่าใช้จ่าย เป็นต้น

4) เทคนิควิธีทำงาน ในการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย จะใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก

5) กำลังทำงาน คนงานที่ใช้ในการทำงาน จะเป็นสมาชิกในครอบครัวและการจ้างคนงานในหมู่บ้านเอง เช่น การปลูกผักก็จะมีการจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

6) นักศึกษาผ่านงาน การที่นักศึกษาจะผ่านงานได้ ต้องเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่กำหนด และทำรายงานในรูปแบบของ “สารนิพนธ์” ให้กับรัฐบาล

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการถูกวิธี ผู้กู้ได้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการมาเป็นเวลานาน และได้ทำมาตลอดจนถึงปัจจุบัน และได้มีเทคนิควิธีทำในบางขั้นตอนให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2) การหาตลาดที่ดี ตลาดส่งผลผลิตที่ดี ควรมีการประกันราคาสินค้า เพื่อให้ชาวนาชาวสวนไม่ขาดทุน และสินค้าต้องมีคุณภาพ

3) การหาวัตถุดิบที่ดี วัตถุดิบที่ดีควรมีการรับรองคุณภาพ ไม่มีการปนเปื้อนของของเสีย

4) การทำบัญชี ผู้ที่มีการทำบัญชีไว้แบบง่าย คือ มีบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อให้ทราบถึงจำนวนเงินในการลงทุนแต่ละครั้ง

5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียนโครงการกู้ยืมเงินจริง เพราะมีหลักฐานการลงทุน มีผลผลิตที่นำไปขายได้เป็นเงินแล้ว และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงิน (ระยะเวลาคืนเงินคือเดือนธันวาคม 2545) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงระยะเวลาคืนเงินแล้ว คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) มีดังนี้

1.1 รายได้เป็นเงิน การทำนา 1 ปี จะทำได้ครั้งเดียว ผลผลิตที่ได้แต่ละครั้งเมื่อคิดเป็นกำไรจะได้ประมาณครั้งละ 8,000 – 10,000 บาท

1.2 ผู้กู้ออกไปค้าขาย ก็จะมีรายได้ทุกวัน เฉลี่ยวันละประมาณ 500 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ได้ขยายกิจการ เมื่อมีเงินกู้ยืมไปลงทุน ผู้กู้จึงได้ขยายร้านค้าและกิจการมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้กำไรมากขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) มีดังนี้

3.1 ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง เมื่อนำเงินไปลงทุนมีผลผลิต มีรายได้ ก็นำเงินส่วนหนึ่งมาลงทุนต่อในครั้งต่อไป และเงินอีกส่วนหนึ่งนำมาใช้สอยหรือเก็บออมเพื่อเป็นทุนสะสมต่อไป

3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ถ้าผู้กู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ รายได้ดี และมีเงินออม คาดว่าในอนาคตกิจการของผู้กู้ต้องมีความเข้มแข็งและมั่นคง

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนออกไปทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนทำงานในโรงงานได้เงินเดือนดี และบางคนได้งานที่มั่นคง จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่นั่นเลย เหตุนี้จึงทำให้ไม่กลับคืนสู่ท้องถิ่น

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ทำให้รู้ถึงวิธีการทำนา การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ และการค้าขาย ทั้งเรื่องการปลูก การดูแลรักษา ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ตลาดที่ส่งผลผลิต

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพเกษตรกรและค้าขายในหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพเกษตรกร สามารถแบ่งได้เป็น

1.1 การทำนา ในการทำนา 1 ปี สามารถทำได้ครั้งเดียวและแต่ละครั้งสามารถทำกำไรได้ 8,000 – 10,000 บาท ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนทำนาจึงมีความสามารถในการชำระเงินกู้ได้

1.2 เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ สุกร ไก่พื้นเมือง ผู้กู้ได้ซื้อสุกรมาช่วงอายุ 1 – 2 เดือนในราคาประมาณ 800 – 1,000 บาทและเลี้ยงต่อไปอีกประมาณ 3 – 4 เดือนก็สามารถนำไปขายได้ ราคาสุกรที่ขายได้ประมาณ 3,000 บาท ต่อ 1 ตัว ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนเลี้ยงสุกร จึงมีความสามารถชำระเงินกู้ได้

2. อาชีพค้าขาย มีทั้งขายอาหารที่ตลาดสด และร้านค้าในหมู่บ้าน เงินที่ผู้ไปก็นำไปซื้อสินค้ามาขายที่ร้านเพิ่มขึ้น ดังนั้น ภายใน 1 ปี ผู้กู้จึงมีความสามารถในการชำระเงินคืนกองทุนได้

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้านมาก ทั้งเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และผลที่ได้อีกทางหนึ่งคือ ได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ชุมชนและนักศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลคือ การมีนโยบายที่กระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป้าหมายของโครงการคือ ชุมชน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป้าหมายของโครงการคือ บัณฑิตที่ว่างงาน หน่วยงานราชการ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับนักศึกษา ให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุมชนได้มีเครือข่าย การเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทั้งในชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ นักศึกษา มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถาบันการศึกษา และศึกษาในชุมชนที่ตนปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน และที่สำคัญคือ ให้บัณฑิตที่ว่างงานได้มีงานทำ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนอีกทางหนึ่ง

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการของบ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน เช่น การเขียนโครงการกู้เงิน ข้อตกลงการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการและคำตอบแทนในการบริหารงานไม่คุ้มค่า

1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ชาวบ้านมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการสมัครเป็นสมาชิก การกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยของเงินกู้ต่ำ หน่วยงานราชการช่วยเหลือในด้านข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และการหาตลาด เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และที่สำคัญ ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน

2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน สามารถแบ่งได้เป็น

- 2.1 คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย
- 2.2 การมีวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งรวมจิตใจและรวมคนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
- 2.3 ขบวนการประชาสังคม สิ่งที่จะช่วยพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ให้ดีขึ้นและรวมชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 2.4 ความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 2.5 ความซื่อสัตย์ของชุมชน
- 2.6 ผู้นำที่มีความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ในการปกครองชาวบ้าน
- 2.7 การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงการมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี
- 2.8 ประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในความสำเร็จ
- 2.9 การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนบ้านใหม่ของแวงได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสมาชิกผู้กู้เงินได้นำไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้นั้น ได้นำไปลงทุนอย่างต่อเนื่อง

และมีเงินเหลือเก็บออม มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชาวบ้านยังได้มีการตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มร้านค้าชุมชน ฯ และยังได้มีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง หน่วยงานราชการของอำเภอ และกลุ่มต่าง ๆ ในเรื่องของการประกอบอาชีพ การตลาด สุขภาพอนามัย สมาชิกในหมู่บ้าน มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเองเสมอ

สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยภาครัฐและเอกชนคอยให้การช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาในด้านต่างๆ



บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของกองทุนบ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

ผลที่ได้จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 จากวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. การดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแวงสามารถบรรลุเป้าหมาย 5 ประการได้แก่

1.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 ดังต่อไปนี้

2.1.1 บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

2.1.2 บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีระบบ

2.1.3 บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจของบ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในหมู่บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9

1.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล

1.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนในบ้านใหม่ ของแวง หมู่ที่ 9 และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด

2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนหมู่บ้านใหม่ของแวง ได้มีวิธีดำเนินการดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ จะได้จากการสำรวจ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูลบร.1 – บร.12 จากจำนวน 50 เฟอร์เซ็นของครัวเรือนทั้งหมด

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

2.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่สามารถหาค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ การใช้ระดับข้อมูลช่วงอัตรา ซึ่งจะใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ร้อยละ เป็นต้น

2. วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ และ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

3. ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยบ้านใหม่ของแวงได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2545 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการกันเอง ผู้ที่ขอกู้เงินต้องเป็นสมาชิกกองทุนและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ โดยวงเงินกู้ 20,000 บาทแต่ไม่เกิน 50,000 บาท และต้องทำสัญญาและหลักประกันเงินกู้ ในการชำระคืนเงินต้องคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายในกำหนด 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการทุกคนต้องประชุม พิจารณาร่วมกัน โดยดูจาก

โครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด อุปนิสัย และความสามารถในการชำระเงินคืนของผู้กู้ ผู้กู้ที่ยืมเงินไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพทำนา ทำสวนผัก เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย ซึ่งจะศึกษาจากผู้ค้าขายหรือเลี้ยงสัตว์มาก่อนและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มาเป็นอย่างดี และขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ ในการทำบัญชี เทรย์บัญชีเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่กรรมการมีความเข้าใจและทำบัญชีได้ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนอีก 6 เล่มยังไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุน ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน และนักศึกษาที่ประจำหมู่บ้านมีหน้าที่ศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ประสบการณ์ของชาวบ้าน และส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ปัจจุบันมีผู้กู้ทั้งหมดจำนวน 56 ราย เป็นเงิน 1,000,000 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผู้ที่ขึ้นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติทุกคน แต่จะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการ และผู้กู้ที่ทำนาจะนำเงินไปเป็นทุนในการทำนา การทำสวนผักนำเงินไปเพิ่มทุน ส่วนผู้กู้ที่ค้าขายจะนำไปซื้อสินค้าเข้าร้านเพิ่มขึ้น ผู้เลี้ยงสัตว์จะซื้อสุกรเพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลทำให้บ้านใหม่ของแวงมีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการตลาดมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง เพราะชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดี ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและช่วยกันทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็อาจทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า อาชีพหลักของผู้กู้คือ การทำนา จะเป็นระบบครอบครัว มีรายได้ปีละประมาณ 8,000 – 10,000 บาท การเลี้ยงสัตว์ จะเป็นการเลี้ยงสุกร ซื้อมาตัวละประมาณ 800-1,000 บาท เมื่อเลี้ยงประมาณ 3-4 เดือนจะขายได้ประมาณตัวละ 3,000 บาท ทำสวนผัก จะทำกันประมาณ 3 – 5 ไร่ขึ้นไป จะขายได้ประมาณครั้งละ 6,000 - 12,000 บาท ซึ่งสมาชิกมีประสบการณ์ในการดำเนินการมาก เพราะทำมานาน จึงมีความชำนาญ ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตร

และสหกรณ์ (ชกส.) ซึ่งรวมเป็นเงิน 1,500,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 9 บาท/ปี และมีที่ 15 ราย เป็นหนี้กองทุนนอกระบบ เป็นเงิน 300,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาท/เดือน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า เงินที่กู้ยืม นำไปลงทุนทำนา ทำสวนผัก ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ถ้าเงินไม่พอก็จะใช้เงินส่วนตัวหรือกู้ยืมมาลงทุนนอกระบบมาเพิ่ม การค้าขายจะขายของในตลาดสด เปิดร้านขายของชำให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน การเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงที่บ้านของตัวเองและจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงบ้าน

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่าผู้กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริง เพราะมีผลผลิตที่นำไปขายได้เงินมาแล้ว เช่นการทำสวนผักกำไรที่ได้จากการขายผลผลิต จะได้ 2,000-3,000 บาท/ไร่ และ 1 ปี สามารถทำได้ หลายครั้งต่อ 1 ปี และผู้กู้แต่ละรายทำไม่ต่ำกว่า 3 - 5 ไร่ ผู้กู้ที่เลี้ยงสุกร เลี้ยงประมาณ 3 - 4 เดือนก็สามารถขายได้ ขายได้ประมาณตัวละ 3,000 ผู้กู้ที่ค้าขาย กำไรที่ขายได้ในแต่ละวันไม่ต่ำกว่า 500 บาท และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงิน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาคืนเงินผู้กู้คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า รายได้ของผู้กู้ที่ทำการค้าขายจะขายได้วันละประมาณ 500 บาท/วัน การปลูกผักจะได้ผลผลิตไปขายได้ ประมาณ 2-3,000 บาท/ไร่
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า ผู้กู้ได้มีการขยายกิจการโดยเพิ่มจำนวนไร่และและจำนวนสินค้า จำนวนสัตว์เลี้ยงมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น และผู้ค้าขายได้ไปซื้อสินค้าเข้าร้าน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่เป็นไปทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคง แต่อย่างไรก็ตามผู้กู้เงินไปลงทุนก็สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออม คาดว่าในอนาคต ผู้กู้สามารถพึ่งตนเองได้และกิจการมีความเข้มแข็งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการประเมินกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่

1.1 บ้านใหม่ของแวง หมู่ที่ 9 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการต่าง ๆ ของสมาชิก และมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีระบบ มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง และสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้กับหมู่บ้าน มีหน่วยงานของรัฐเข้ามากระตุ้นระบบเศรษฐกิจ ทำให้เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง

1.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ พบว่า ปัจจัยที่เกิดจากสมาชิกบางคน ไม่เข้าใจระเบียบกองทุน ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่า และปัจจัยที่สนับสนุน คือชาวบ้านสนใจและให้ความร่วมมือในการเป็นสมาชิก หน่วยงานราชการช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร และคำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนและที่สำคัญชาวบ้านมีความสามัคคี

1.3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน กองทุนบ้านใหม่ของแวง มีการตั้งคณะกรรมการกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกให้ความร่วมมือและได้มีการตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มร้านค้าชุมชน เป็นต้น และยังได้มีการขยายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียงและหน่วยงานราชการ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

1.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน คนในหมู่บ้านใหม่ของแวง มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีผู้นำที่ยุติธรรม มีการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงทำให้กองทุนบ้านใหม่ของแวงมีการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้น

2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

2.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้นได้

2.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

2.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการที่ลงทุนไป

2. ควรให้ผู้กู้เงินกองทุนที่นำไปลงทุนทำการเกษตร ใช้วิธีการทำเกษตรแบบธรรมชาติ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน

3. เนื่องจากระยะเวลาการศึกษาน้อย จึงไม่สามารถสรุปผลของการบริหารจัดการกองทุนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน



บรรณานุกรม

กระทรวงอุตสาหกรรม, กรม. อุตสาหกรรมสาร. (ม.ป.ท.), 2543.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (ม.ป.ท.), 2544.

เจดีย์ว บุรีภักดี (บรรณาธิการ). ชูติวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด, 2545.

ไทย ทิพสุวรรณกุล. การประเมินเพื่อการพัฒนา. (อัคราณา).

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

กิม ภคธาวิ. 2545. "กองทุนหมู่บ้านขึ้นต้นเป็นลำไม้ไผ่". มติชน. 28 มกราคม 2545, หน้า 6.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ). รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สัมพันธ์ เศรษฐกิจ. 2545. "การบริหารกองทุนเงินล้านบาทให้มีประสิทธิภาพ". มติชน. 15 มกราคม 2545, หน้า 9.

วิโรจน์ รัตนะ. 2545. "ครึ่งทางการส่งออกไทย". ประชาชาติธุรกิจ. หน้า 6.